

*Dedje v zemlji pokopani,
puntarji in partizani,
rok in uma velikani,
naj bo miren vaš pokoj:*

*vse, kar vi ste priborili,
bomo zvesto dopolnili
in na vse strani branili
in če treba bo, šli v boj.*

Dobro se zavedam, da se bo domala vsaka beseda zazdela bralcu »čudna«, težko se je pač odtrgati od tega, kar preide v meso in kri. Obenem pa bi pripomnil, da se bi dalo, če bi šlo »za-res«, v predloženem besedilu marsikaj popraviti in dopolniti, saj je to le osnutek, ki je nastal prvi hip ob soočenju s tem problemom.

Sicer pa ne bo nič hudega, čeprav sem se z verzi zaman trudil. Storil sem svojo dolžnost, in če že nič drugega, vsaj ponovno podrezal v problem, ki ga bo slej ali prej treba rešiti.

In še to: Če bi se izkazalo, da melodija iz razlogov, ki sem jih uvodoma omenil, ne bi prišla v poštev, potem bi opozoril na partizansko melodijo Karla Pahorja NAŠA NOVA ZASTAVA z besedilom Toneta Seliškarja. Vzeti pa bi kazalo samo začetek pesmi ter ji dopisati še eno kitico in seveda primernejši refren. Melodija bi po mojem ustrezala tako po dolžini kot po kvaliteti, saj je odločno zanosna in ima razen tega lep izpev.

Začetek te pesmi se glasi:

*Glejte, bratje, nov prapor vihrati,
trije kraki rasto iz krvi,
nihče več nas ne more končati,
rdeča zvezda pokriva vse tri!*

Samo, kdo o izbiri himne sploh odloča oziroma kdo naj bi odločal? Če se spomnim na pravo narodno sramoto pri odločanju pisave »bralec« ali »bravec«, se mi zdi, da bo to pri tej stvari najbrž najtežji oreh. Želel bi, da se motim.

Janez Menart

PREDPOTRESNI TRZLJAJI V SLOVENSKI KULTURI?

Bilo je nekaj let zatišja z vsem dobrim in slabim, ki ju prinaša s sabo tako zatišje: mir, ki omogoča tiho ustvarjanje, hkrati pa čedalje šibkejši glas kritike, ki je komaj še registrirala nastajajoče, ni pa kazala posebne vneme, da bi razpihala pleve nad zrnjem. Pa vendar je zdrav veter *conditio sine qua non* za čistejši zrak.

Nič čudnega torej, če je to zatišje začelo marsikomu presedati, pa je vstal nekdo in razbil okno, da bi vsaj prepil — če že ni vetra — pregnal zatočnost iz našega doma. Toda zgledi vlečejo: vse več jih je (ali nas je, da ne bo zamere), ki jih razbijanje oken preprosto mika, že se ozirajo po vratih in tudi odkrivanje streh utegne priti na vrsto. Najprej niti blagega vetra, gnilo zatišje, zdaj pa že predpotresni trzljaji, ki napovedujejo pravi potres, vsekakor pa že sejejo prvi strah, kajti potres je precej neizbirčna, surova naravna sila.

Seveda velja ta prispodoba za kulturo, v širšem in ožjem smislu, v vsakem primeru pa za slovensko kulturo tega trenutka. Gledališko področje se še ni umirilo od potresnih sunkov, tudi na literarnem polju se že kažejo prve nevarne razpoke, kot pravimo takim znamenjem v strokovnem jeziku, zemlja se trese tudi na likovnih poljanah, spodnje zemeljske plasti so se premaknile tudi v glasbi. Vsekakor: zatišja ni več, ustvarjalni mir je redek privilegij prebrisanih posameznikov, iz zidanega doma se bo treba umakniti pod šotore. Sreča, da pomlad ni več daleč.

Umetnik satirik bi utegnil celo zapisati, da slovenska Goga lahko pričakuje svoj dogodek, morda celo svoje vznemirljivo dogajanje.

In vendar je to krvava zakonitost našega duha in vsakdanje prakse. V preteklosti in danes. Vnema za kulturniški boj — ki je kajpak že od nekdaj boj pešakov, največkrat v blatu do kolena, pa tudi do vratu in še čez — je

neumrljivi del naše kulturniške narave, tista čudna, podedovana in skrbno negovana strast, ki nas žene, da se zaradi »stvari kot take« zbiramo v bojnih vrstah, še raje pa solistično, vsak zase sovražno razkropljeni na tesni bojni poljani, nemočni v sebi, a dosledno drug proti drugemu. Takemu stanju in navadam ustrezna je tudi oborožitev. Kot zmerom: ta s cepcem, oni s topom, ta s strupom v vrtnici, spet drug z macolo. Kar je pač kdo zagrabil, ko je iztegnil svojo bojaželjno roko.

Toda čudo: ves ta boj poteka pod zastavami napredka, demokracije, naprednih družbenih sil preteklosti in sedanjosti, v imenu samoupravne etike, socializma in predvsem v imenu slovenskega naroda. Vse iz iskrene skrbi za narod, vse za narodovo čast. Tako v preteklosti, tako tudi danes. To je naš tradicionalni kulturniški boj, boj pešakov v blatu do kolen, včasih pa tudi do vratu in čez.

Imam prijatelja, ki je veterinar, otrok narave, ljubitelj čistega zraka in zelenja, tudi živali seveda, tako rad jih ima, da celo na ljudi gleda enako dobrohotno kot na svoje živali, ki jim sploh ni do boja, samo živele bi rade. »Vidiš,« mi pravi, ko mirno in prizanesljivo gleda ta naš nanovo oživi kulturniški boj, »klasični boj za ob-

stanek, »premalo paše, preveč gobcev, najbolj opletajo tisti, ki imajo najmanj trave. Kar poglej jih, slabe pisatelje, kritike, igralce, slikarje, muzike...« Tu se vmeša sociolog, ne vem, če moj ali mojega prijatelja prijatelj, in zavrne veterinarja: »Klasičen, naravnost šolski primer sodobnih družbenih konfliktov, prafaktorji neke politične situacije...«

Za našimi hrbti stoji politik, tudi prijatelj mojih prijateljev, zato vsaj malo tudi moj prijatelj. Molči in posluša. Nekaj bo treba storiti, mu berem z obraza. Priprl je oči, se mi zdi, in samo še posluša. Prevzame me strah: na bojni poljani, sredi katere smo se vsi znašli, so najbolj glasni tisti, ki ne morejo in ne morejo najti prave trave za svojo ustvarjalno lakoto. Hrup je čedalje večji, tudi nemir raste, zemlja slovenske sedanjosti nevarno drhti, spodnje plasti se premikajo, vse več je nevarnih razpok, v gledališču, v literaturi, v kritiki misli, v likovnem življenju in v glasbi.

Strah, ki ga zbujaajo ti predpotresni sunki v slovenski kulturi, vse bolj prevzema tudi mene, ki sem še včeraj menil, da je mogoče in najpametneje reči bobu bob, pa se mi je zdajle izcimila izpod peresa tale plašljiva parabola o našem kulturniškem boju in duhovni bedi, ki jo prinaša.

G. Zlobec

KRIK

O radost čudnega prekletstva v meni!
Kosti mi lomiš, ude sekaš, nateguješ
v nerazumni zlobi starega Prokrusta,
v studence mojih misli temni ogenj sipaš,
veselo kri, ki skoz srebrne orgle
gorskega slapu mi poje, gospodarno
vklepaš v miren tok, da spodaj, zunaj mene,
bi pojila plodno blato v suhi strugi,
kot splašeno divjad loviš moj glas
po sončnih jasah senčnatih gozdov svobode,
o sladka radost strašnega prekletstva v meni
biti tu in zdaj med vsemi sam.

Ciril Zlobec